

Н. І. ГОРНОСТАЙ, С. Н. С.

О. Є. МИХАЛЬЧЕНКОВА, С. Н. С.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПОЛІТИКИ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ НАУКОВИХ ВИДАНЬ

Резюме. Стаття присвячена аналізу міжнародного досвіду фінансової підтримки наукових видань, що індексуються в провідних міжнародних наукометричних базах даних і системах цитування, а саме — Web of Science та Scopus. Автори досліджують, як європейські країни та міжнародні інституції підтримують розвиток якісної наукової періодики, розуміючи її ключову роль у поширенні наукових знань, підвищенні міжнародного престижу національної науки та інтеграції до світового наукового простору.

У статті представлено багаторівнену та різнопланову модель підтримки, що поєднує пряме фінансування, грантові програми, підтримку університетів і наукових установ, а також розвиток інфраструктури відкритого доступу. Особливу увагу приділено механізмам, що стимулюють підвищення якості видань, їхню відповідність міжнародним стандартам і вимогам наукометричних баз. Описано ініціативу Plan S, що формує нові принципи відкритого доступу до наукових публікацій і передбачає обов'язкове фінансування публікаційних витрат з боку донорських структур.

Автори підкреслюють, що фінансова підтримка в Європі часто супроводжується вимогами щодо академічної доброчесності, прозорості редакційних процесів і відкритого доступу до публікацій. Такий підхід не лише забезпечує стабільність функціонування видань, а й підвищує їхню видимість, доступність та рівень цитування.

Зазначено, що європейський досвід може бути цінним орієнтиром для України під час розроблення ефективної державної політики фінансової підтримки наукових видань. Це допоможе підвищити їхню конкурентоспроможність на міжнародній арені та сприятиме подальшій інтеграції української науки у світовий науковий простір.

Ключові слова: наукові видання, фінансування науки, Scopus, Web of Science, відкритий доступ, Plan S, міжнародна індексация.

ВСТУП

Розвиток науки та освіти нерозривно пов'язаний із публікаційною активністю науковців, що відіграє ключову роль у поширенні знань і формуванні глобального наукового дискурсу. Особливе значення мають наукові видання, які індексуються в таких міжнародних базах даних, як Scopus, Web of Science тощо. Вони слугують не лише інструментом для оцінювання наукових досягнень, а й сприяють інтеграції національної науки у світовий інформаційний простір. Європейський досвід фінансової підтримки таких видань базується на тісній співпраці між державними органами, університетами, дослідницькими установами та приватними фондами. Ця підтримка спрямована на забезпечення високої якості наукових досліджень, стимулювання відкритого доступу та посилення конкурентоспроможності європейської науки.

У багатьох країнах Європи підтримка наукових видань стала важливим елементом державної політики у сфері науки та інновацій. Фінансова допомога охоплює різні аспекти — від покриття витрат на редакційно-видавничу діяльність до підтримки переходу до відкритого

доступу (Open Access). Такий підхід дає змогу зменшити фінансовий тягар для авторів, забезпечити високу якість публікацій і підвищити їхню доступність для міжнародної аудиторії. Публікаційна активність у Scopus та Web of Science серед країн Європи демонструє суттєві відмінності в обсягах наукової продукції залежно від наукових традицій, інфраструктури та рівня фінансування досліджень у кожній країні.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасному науковому просторі індексация наукових видань у міжнародних наукометричних базах даних (Scopus, Web of Science тощо) є ключовим індикатором їхньої якості, наукової значущості та глобальної видимості. Для країн, що прагнуть інтегруватися в європейський дослідницький простір, наявність наукових журналів, які відповідають міжнародним стандартам академічного публікування, є необхідною умовою участі в глобальному науковому дискурсі.

Водночас висока вартість редагування, перекладу, цифрової інфраструктури, рецензування, забезпечення відкритого доступу та підтримки академічної доброчесності створює

серйозні виклики для редакцій, особливо в країнах із обмеженим державним фінансуванням науки. Без системної підтримки з боку держави чи інституцій редакції не можуть повною мірою відповідати вимогам індексації й підтримувати стабільну якість контенту.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У процесі дослідження проблеми фінансування наукових видань, що індексуються міжнародними наукометричними базами, було опрацьовано низку наукових, аналітичних і нормативних джерел з європейських країн та політичні документи ЄС, з-поміж яких: Plan S (ініціатива cOAlition S); програма Horizon Europe (особливо частина щодо підтримки інфраструктури відкритої науки); Європейська хартія дослідника; національні стратегії країн — членів ЄС (наприклад, Німеччини, Нідерландів, Франції, Швеції). Ці джерела демонструють державну чи національно-координовану підтримку наукових журналів, зокрема через: фінансування видань

із відкритим доступом; створення платформ національного рівня; механізми спільного фінансування через університети, фонди та дослідницькі консорціуми.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Кількість наукових публікацій, що індексуються у Web of Science, суттєво варіюється між країнами залежно від рівня розвитку наукової інфраструктури, фінансування досліджень та інших чинників. Лідерами за кількістю публікацій є США, Китай, Німеччина, Велика Британія та Японія (рис. 1). Наприклад, США і Китай домінують у багатьох наукових дисциплінах, часто значно випереджаючи інші країни. Лідерами серед європейських країн є Німеччина та Велика Британія.

Дані Web of Science також засвідчують, що ці країни є активними в різних галузях науки, зокрема в біомедицині, фізиці, хімії тощо. Деякі джерела, зокрема Clarivate і Our World in Data [1], публікують деталізовані показники кількості публікацій на мільйон населення, що дає змогу

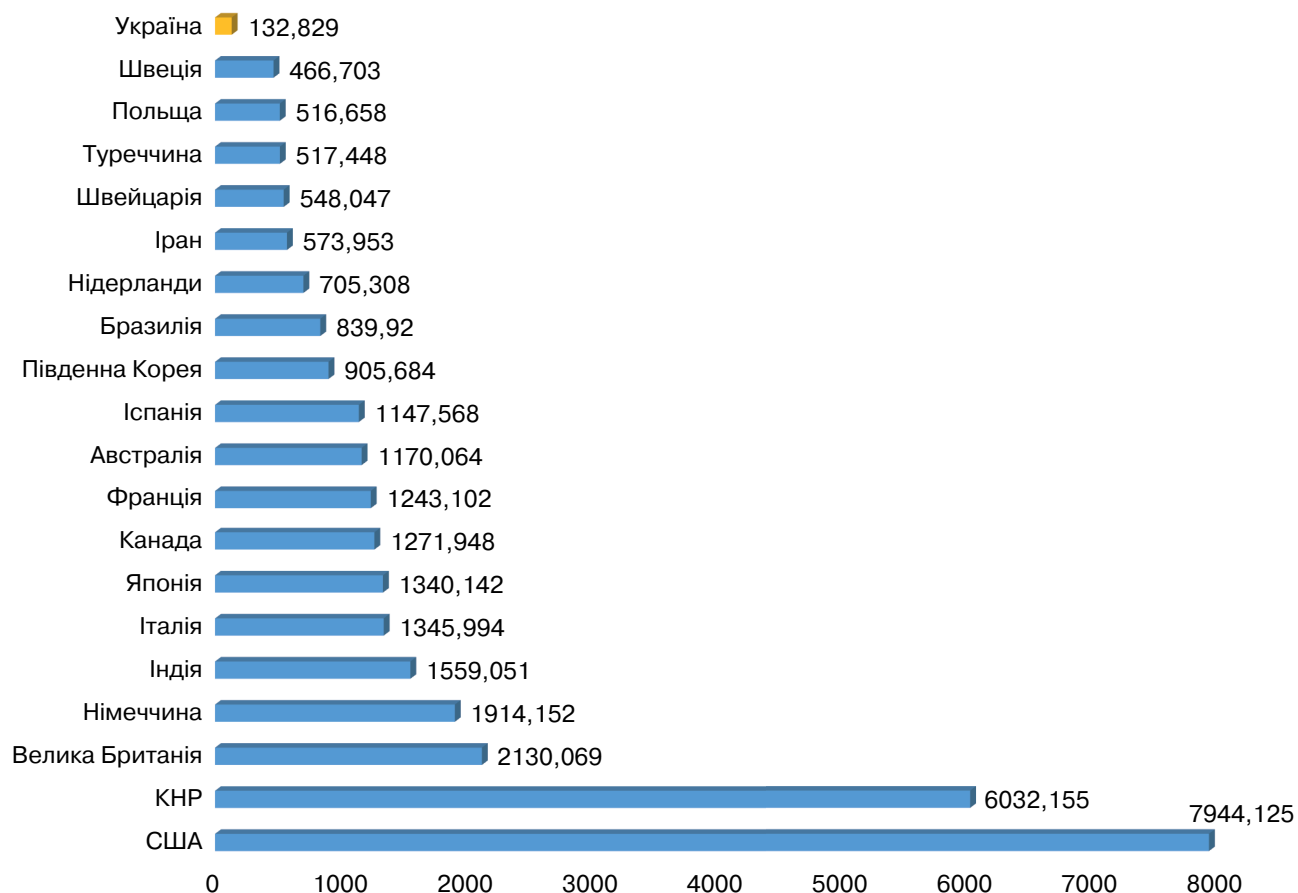

Рис. 1. Кількість публікацій (у тисячах) у Web of Science за країнами

Джерело: систематизовано автором за даними Web of Science. Access mode: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/summary/97edcb24-ec1e-466b-879c-731728918ce6-10a0c774/relevance/1>.

оцінити наукову активність у відносному, а не лише абсолютному вимірі.

Кількість наукових публікацій у базі Scopus значно відрізняється між країнами, причому лідерами є Китай, США, Індія та декілька європейських країн. За останніми доступними даними:

- Китай: понад 890 тис. публікацій за рік, що робить його провідним у світі за науковою активністю;
- США: близько 450 тис. публікацій, займаючи друге місце;
- Індія: понад 200 тис. публікацій;
- Німеччина та Велика Британія: понад 100 тис. публікацій кожна.

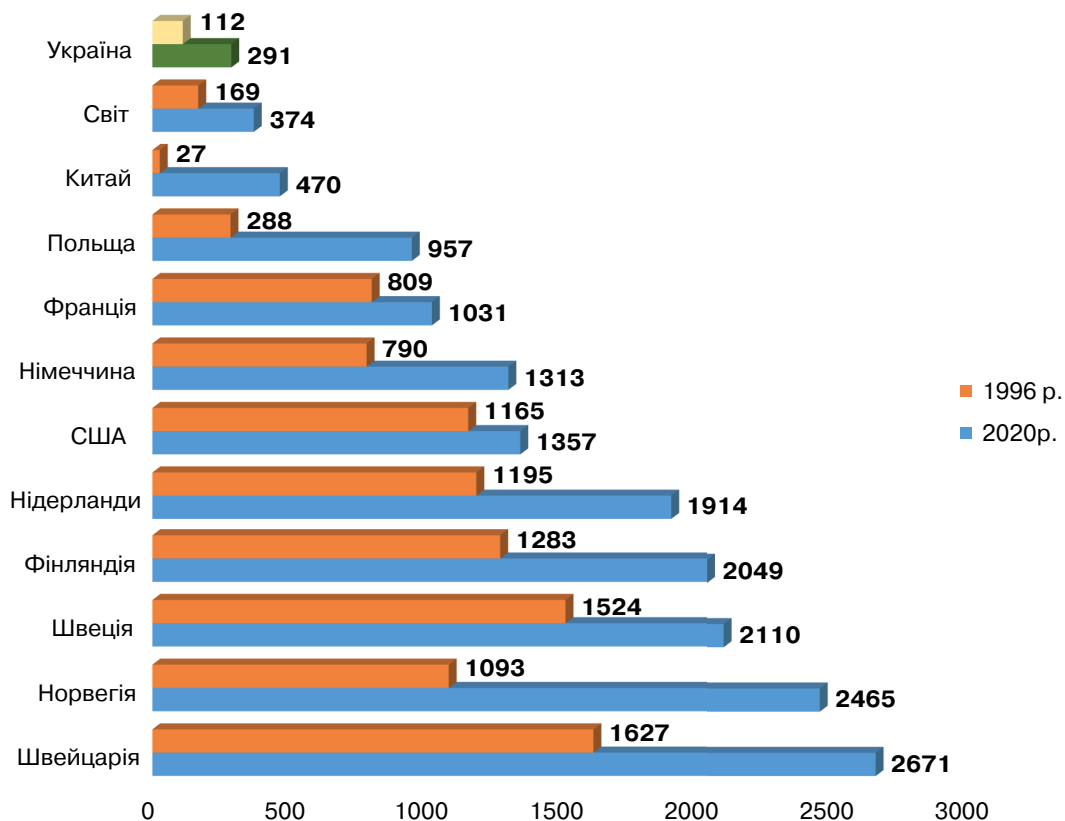
Інші значущі країни, зокрема Японія, Італія, Канада та Південна Корея, мають показники в діапазоні 70–100 тис. статей щорічно.

Ці цифри відображають загальну кількість статей, опублікованих за один рік, і можуть змінюватись залежно від сфери науки, підтримки відкритого доступу та співпраці між країнами.

За кількістю публікацій у провідних науково-технічних журналах на один мільйон осіб у 2020 р. (з урахуванням таких галузей знань, як фізика, біологія, хімія, математика, клінічна медицина, біомедичні дослідження, інженерія, технології, науки про землю та космос) (рис. 2) лідером є Швейцарія — 2671 стаття на мільйон осіб. Це свідчить про високий рівень наукової активності та значне інвестування в дослідження. Норвегія (2465), Швеція (2110) та Фінляндія (2049) також демонструють високі показники, що засвідчує активний розвиток науки в Скандинавії.

Найбільше зростання за 1996–2020 рр. продемонстрували:

- Китай — від 27 до 470 статей (+1639 %), що є результатом активної науково-технічної політики країни;
- Польща — з 288 до 957 статей (+232 %), що пов'язано з реформами в академічній системі після вступу до ЄС.

Рис. 2. Кількість статей, опублікованих у науково-технічних журналах на мільйон осіб у 1996 р. та 2020 р. (враховано фізику, біологію, хімію, математику, клінічну медицину, біомедичні дослідження, інженерію та технології, а також науки про землю та космос)

Джерело: систематизовано автором за даними Our World in Data. Access mode: https://ourworldindata.org/grapher/scientific-publications-per-million?tab=chart&showSelectionOnlyInTable=1&country=NOR~CHE~UKR~FRA~DEU~NLD~POL~SWE~FIN~USA~OWID_WRL~CHN.

Примітка: статті призначаються на основі країни закладу першого автора. [OurWorldinData.org/research-and-development](https://ourworldindata.org/research-and-development) | CC BY

Інші європейські країни також показали суттєве зростання (наприклад, Німеччина та Нідерланди).

Україна також продемонструвала зростання з 112 до 291 статей (+160 %), проте її показник значно відстає від більшості розвинених країн.

Загалом у світі кількість публікацій зростає з 169 до 374 статей на мільйон осіб (+121 %), що свідчить про глобалізацію науки та розширення доступу до наукових журналів.

У Європі фінансова підтримка наукових видань, які індексуються в міжнародних базах Scopus і Web of Science, забезпечується через національні, регіональні та міжнародні програми, що спрямовані на розвиток наукової комунікації, підвищення якості наукової діяльності та полегшення доступу до наукових знань. Головними формами підтримки є державні гранти, субсидії на відкритий доступ, а також фінансування окремих проектів, що сприяють розвитку науки.

Національні та урядові програми

У багатьох європейських країнах (наприклад, Німеччині, Нідерландах, Норвегії) уряди виділяють спеціальні грантові програми для підтримки публікацій у престижних журналах, індексованих у Scopus і Web of Science.

Також у Німеччині Федеральне міністерство освіти і досліджень (Bundesministerium für Bildung und Forschung, BMBF) [2] передбачає витрати на розвиток наукових журналів, зокрема через програми з відкритим доступом і покращення наукової комунікації.

Німецький дослідницький фонд (Deutsche Forschungsgemeinschaft, DFG) [3] пропонує фінансування для наукових видань, зокрема через спеціальні гранти для журналів, які хочуть відповідати вимогам індексації в Scopus і Web of Science. DFG також підтримує перехід до відкритого доступу, що сприяє більшому охопленню досліджень. Окрім того, програма Open Access Transformation забезпечує фінансування для перетворення видань у формат відкритого доступу, що підвищує їх шанс бути індексованими.

Ініціатива European Green Deal (DEAL) [4] спрямована на укладення національних ліцензій на публікацію та доступ до наукових статей із провідними видавцями, зокрема Springer Nature і Wiley. Ця угода надає можливість фінансування публікацій у відкритому доступі для німецьких дослідників і підтримує видання, які прагнуть до індексації в Scopus та Web of Science.

У Швеції та Фінляндії уряди фінансують публікації через національні наукові фонди, заохочуючи відкритий доступ.

Науково-дослідна рада Великої Британії (UK Research and Innovation, UKRI) [5] є головним

державним фінансовим інститутом для підтримки наукових досліджень і публікацій. Вона надає гранти на дослідницькі проекти, в яких обов'язковою умовою є публікація результатів у журналах, що індексуються в Scopus і Web of Science. UKRI також підтримує політику відкритого доступу, що фінансово стимулює видання, які забезпечують безкоштовний доступ до досліджень, підвищуючи їхню цитованість і доступність у міжнародних базах.

Швейцарський національний науковий фонд (Swiss National Science Foundation, SNSF) [6] є головним джерелом фінансування досліджень у Швейцарії, виділяючи гранти на дослідження, що публікуються в журналах, індексованих у Scopus і Web of Science. SNSF також підтримує політику відкритого доступу, покриваючи витрати на публікації у відкритих журналах для забезпечення широкого доступу до результатів досліджень.

Національний науковий центр Польщі (Narodowe Centrum Nauki, NCN) [7] є головним фінансистом наукових досліджень. Центр фінансує наукові проекти, які сприяють міжнародній видимості польських досліджень, особливо ті, що можуть бути опубліковані у виданнях, індексованих у Scopus і Web of Science. NCN надає гранти на публікації в престижних журналах і покриває витрати на відкритий доступ, що дає змогу збільшити охоплення дослідницьких результатів.

Фонд розвитку науки та технологій Польщі (Fundacja na rzecz Nauki Polskiej, FNP) [8] підтримує високоякісні дослідження та інновації, насамперед ті, що спрямовані на розвиток наукових видань міжнародного рівня. Програми FNP передбачають фінансування для дослідників, які публікують результати своїх досліджень у журналах із високим імпаکت-фактором, і надають гранти на видання, що відповідають вимогам індексації. Особливу увагу приділяють підтримці журналів, що розвиваються, та сприяють перетворенню їх у видання відкритого доступу.

Міністерство науки і вищої освіти Польщі проводить політику підтримки індексації польських журналів у міжнародних наукометричних базах. Через різні програми надаються субсидії для підвищення якості видання, адаптації їх до міжнародних стандартів і покриття витрат на публікацію. Також міністерство виділяє кошти на міжнародне просування польських наукових досягнень і співпрацю з міжнародними науковими базами.

Академія Фінляндії (Suomen Akatemia) [9] — головний державний орган, який фінансує дослідження та підтримує наукові видання, спрямовуючи значні витрати на публікації

у високоякісних індексованих журналах. Дослідники, які отримують гранти, часто мають фінансування для публікацій у журналах відкритого доступу, які індексуються в Scopus та Web of Science, що сприяє збільшенню їхньої видимості та цитованості.

Програма Plan S [10] у Франції, що ініційована Національним агентством з фінансових досліджень (ANR), стимулює відкритий доступ до публікацій і надає фінансову підтримку виданням, які працюють за моделлю відкритого доступу.

Дослідницька рада Великої Британії (UK Research and Innovation, UKRI) [5] пропонує грантові програми для підтримки наукових видань, зокрема з акцентом на перехід до відкритого доступу та покращення індексації в базах даних Scopus та Web of Science.

Швейцарський національний науковий фонд (Swiss National Science Foundation, SNSF) [6] є учасником ініціативи Plan S, що передбачає безкоштовний доступ до наукових публікацій, фінансованих державою. Завдяки цьому дослідники можуть безкоштовно публікувати свої наукові розвідки у виданнях відкритого доступу, індексованих у Scopus і Web of Science, а потім фонд відшкодовує витрати на публікацію у відповідних виданнях.

Європейські проекти та ініціативи

Однією з найбільших європейських підтримок є Horizon Europe [11], що забезпечує фінансування наукових програм і видань, індексованих у Scopus та Web of Science. Підтримка надається як для національних, так і для міжнародних видань, щоб забезпечити доступ до високоякісних дослідницьких публікацій.

Європейська рада з досліджень (ERC) [12] пропонує фінансування проектів і публікацій, що відповідають міжнародним стандартам якості. ERC також активно сприяє розвитку індексації європейських видань у провідних наукометричних базах.

Європейська мережа OpenAIRE [13], яка підтримує розвиток відкритого доступу, фінансує перехід європейських видань на нові моделі відкритого доступу, що сприяє їхній індексації в міжнародних базах.

Інші форми підтримки

Чимало європейських країн надають прямі субсидії для видавництва на покриття витрат на публікацію наукових журналів, зокрема для забезпечення вимог якості, особливо для видань, що публікують результати національних досліджень.

Підтримка відкритого доступу. Існують спеціальні програми, що спрямовані на підтримку наукових видань, які відповідають пев-

ним критеріям якості та доступності. Уряди та приватні фонди, зокрема Wellcome Trust [14] у Великій Британії, фінансують видання, які переходять на модель відкритого доступу, роблячи результати досліджень доступними для широкої аудиторії та підвищуючи їх цитованість.

Німеччина активно підтримує ініціативу Open Access 2020, що має на меті перехід усіх наукових видань у відкритий доступ. У межах цієї програми надаються субсидії та гранти для видань, які змінюють видавничу політику, щоб відповідати міжнародним стандартам і сприяти включенню в наукометричні бази.

Франція підтримує платформу OpenEdition [15], що надає відкритий доступ до наукових видань і допомагає журналам публікувати матеріали у вільному доступі. Платформа OpenEdition орієнтована на високі стандарти якості публікацій.

Швеція дотримується політики відкритого доступу, вимагаючи, щоб дослідження, фінансовані державою, були опубліковані у відкритих журналах. Це фінансування підтримується угодами з видавцями та грантами на покриття плати за публікації у виданнях, що індексуються у Scopus та Web of Science.

Польща активно підтримує відкритий доступ для наукових журналів, які прагнуть до індексації. За допомогою ініціативи "Poland Open Access" надається фінансова підтримка для переходу видань на модель відкритого доступу. Це забезпечує доступність польських наукових публікацій і їхню видимість у Scopus і Web of Science.

Фінансування з боку наукових установ.

Чимало університетів і наукових установ фінансують видання, пов'язані з власною дослідницькою діяльністю. Наукові товариства також відіграють важливу роль у підтримці видань, що відповідають їхнім академічним інтересам.

Британські університети, особливо провідні науково-дослідні установи, створюють власні фонди для покриття витрат на публікації у престижних журналах. Це фінансування часто спрямоване на підтримку журналів, які індексуються в Web of Science та Scopus, підвищуючи видимість і глобальне цитування досліджень.

Британська бібліотека (British Library) [16] надає фінансування на підтримку цифрових публікацій і наукових видань, що входять до наукометричних баз, через програми, які забезпечують цифровий доступ до індексації.

Такі особливості програми сприяють розвитку спеціалізованих наукових видань, що спрямовані на популяризацію результатів британських досліджень у європейському та глобальному науковому просторі.

Чимало німецьких університетів і наукових установ мають власні видавництва або підтримують пов'язані з ними видання. Дослідницькі асоціації, зокрема Leibniz-Gemeinschaft [17] і Max-Planck-Gesellschaft [18], також фінансують проекти та журнали, що відповідають стандартам індексації.

Університети Нідерландів об'єднуються в консорціуми для колективного фінансування наукових публікацій, що зменшує індивідуальні витрати на статті для кожного університету. Це дає змогу науковцям із різних інститутів публікуватися в журналах, що індексуються в Scopus і Web of Science, отримуючи підтримку для видання наукових праць.

Шведські університети виділяють власні кошти для підтримки відкритого доступу, що допомагає дослідникам публікуватися у високорейтингових наукових журналах. Це фінансування значно знижує витрати авторів на публікацію у виданнях, які індексуються в міжнародних наукометричних базах. Зокрема Лундський університет (Lund University) [19] і Упсальський університет (Uppsala University) [20] мають власні грантові програми для покриття витрат на публікацію.

Фінансування з боку приватних фондів. Деякі компанії мають власні фонди підтримки наукових досліджень та видань. Також чимало приватних фондів фінансують наукові видання, що відповідають їхнім стратегічним або академічним цілям.

Частина фінансування наукових журналів надходить від абонентської плати бібліотек, університетів та окремих дослідників. Деякі журнали стягують внески з авторів за публікацію статей.

У Великій Британії активно працюють наукові асоціації та благодійні організації (наприклад, Wellcome Trust [14]), які виділяють гранти на публікацію досліджень у журналах із високим рівнем індексації. Ці гранти можуть покрити витрати на публікацію та гарантувати дотримання стандартів відкритого доступу.

Різноманітні приватні фонди надають гранти на підтримку наукових видань, особливо в галузях гуманітарних і соціальних наук. Приватні наукові фонди, зокрема Фонд Роберта Боша (Robert Bosch Stiftung GmbH) [21] та Фонд Volkswagen (Volkswagen Foundation), також підтримують проекти, що пов'язані з науковими публікаціями, і сприяють тому, щоб результати досліджень були представлені у виданнях, які індексуються в міжнародних наукометричних базах. Французькі приватні фонди, наприклад, Фонд Луї Бертера та Фонд Французької академії (Académie des sciences) [22], підтримують

наукові видання через гранти на проекти, що можуть привернути міжнародну увагу та бути індексованими. Ці фонди активно сприяють розвитку міжнародних дослідницьких ініціатив і можуть надавати фінансову підтримку для публікацій у відомих журналах, що відповідають вимогам Scopus і Web of Science.

Приватні благодійні фонди (Фонд Генріха Рудольфа Лоренца тощо) виділяють кошти на підтримку публікацій нідерландських учених у високоякісних журналах. Ці фонди часто покривають частину витрат на публікації, що дає дослідникам змогу отримати доступ до міжнародних баз даних і підвищити цитованість своїх наукових праць.

Міжнародна співпраця. Різні програми, зокрема COST (European Cooperation in Science and Technology) [23], підтримують проекти міжнародної співпраці, які передбачають публікації в журналах, що індексуються у Scopus і Web of Science.

Ці види фінансової підтримки сприяють тому, щоб європейські наукові видання відповідали вимогам наукометричних баз, підвищували свою видимість і конкурентоспроможність на міжнародному рівні.

Для українських дослідників одними з найбільших вітчизняних грантодавців є Міністерство освіти і науки (МОН) України, Національна академія наук України та Національний фонд досліджень України.

МОН України є співзасновником цифрової платформи Ukrainian Science Diaspora (Українська наукова діаспора) [24], що має на меті об'єднання зусиль українських учених різних хвиль міграції для відбудови та розвитку України, а також ефективної інтеграції українських учених до світової наукової спільноти. Активно розвивається наукова дипломатія через такі загальноєвропейські майданчики, як Eurodoc (Європейська рада здобувачів наукових ступенів і молодих вчених, членом якої є Рада молодих вчених при МОН України). Ця співпраця дала змогу отримати фінансування двом проектам міжнародної технічної допомоги, що спрямовані на розвиток відкритої науки в Україні: OPTIMA (618940-EPP-1-2020-1-UA-EPPKA2-CBHE-JP) та Open4UA (101129085-ERASMUS-EDU-2023-CBHE-STRAND-3).

Також можливість фінансової підтримки надають:

- Німецьке дослідницьке товариство (Deutsche Forschungsgemeinschaft);
- Національний фонд природничих наук Китаю;
- Національний науковий центр (Narodowe Centrum Nauki);

- Європейська комісія;
- Європейський фонд регіонального розвитку;
- Національний науковий фонд;
- Федеральне міністерство освіти та досліджень Німеччини (Bundesministerium für Bildung und Forschung);
- Рамкові програми Horizon 2020, Horizon Europe.

Це не є вичерпним переліком організацій, які фінансують дослідження. Існує численна кількість точкових (специфічних) програм, а також закритих грантових пропозицій.

ВИСНОВКИ

Фінансування наукових видань, особливо тих, що індексуються в престижних базах даних (Scopus та Web of Science), є важливою складовою наукової інфраструктури Європи. Воно забезпечує стабільність, якість і доступність наукової інформації, а також сприяє розвитку досліджень та інновацій.

Попри значну підтримку, наукові видання в Європі стикаються з низкою викликів. Так:

- підвищення вартості публікацій, що ускладнює доступ до наукової інформації для багатьох дослідників;
- домінування комерційних видавництв, які часто пропонують більш вигідні умови для авторів, що може призвести до відтоку наукових публікацій з академічних журналів;
- постійні зміни в системах оцінки наукової діяльності, які впливають на стратегії розвитку наукових журналів.

Перспективи розвитку фінансування наукових видань в Європі пов'язані з такими напрямками:

- перехід до відкритого доступу як основної моделі наукового публікування;
- створення національних і міжнародних платформ для публікації та поширення результатів досліджень;
- впровадження спеціальних програм підтримки молодих дослідників, які мають бажання публікувати результати своїх досліджень у наукових журналах;
- пошук нових джерел фінансування (наприклад, краудфандинг та прямі донати від читачів).

Таким чином, фінансова підтримка наукових видань в Європі є важливим інструментом для розвитку науки та інновацій. Завдяки зусиллям держав, наукових установ, приватних фондів і самих науковців, доступ до якісної наукової інформації стає дедалі ширшим.

Вивчення цього досвіду є актуальним для України, де національні видання, попри високий

науковий потенціал, часто не мають фінансової спроможності відповідати вимогам міжнародної індексації. Розроблення ефективної національної моделі підтримки наукових журналів, що заснована на європейських практиках, може стати ключовим чинником для підвищення видимості української науки у світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Our World in Data [Electronic resource]. — Access mode: <https://ourworldindata.org/research-and-development>.
2. Bundesministerium für Bildung und Forschung [Electronic resource]. — Access mode: https://www.bmbf.de/bmbf/de/home/home_node.html.
3. Deutsche Forschungsgemeinschaft [Electronic resource]. — Access mode: <https://www.dfg.de/>.
4. European Green Deal [Electronic resource]. — Access mode: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.
5. UK Research and Innovation [Electronic resource]. — Access mode: <https://www.ukri.org/>.
6. Swiss National Science Foundation [Electronic resource]. — Access mode: <https://www.snf.ch/>.
7. Narodowe Centrum Nauki [Electronic resource]. — Access mode: <https://www.ncn.gov.pl/>.
8. Fundacja na rzecz Nauki Polskiej [Electronic resource]. — Access mode: <https://www.fnnp.org.pl/>.
9. Suomen Akatemia [Electronic resource]. — Access mode: <https://www.aka.fi/>.
10. Plan S [Electronic resource]. — Access mode: https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-recovery/recovery-and-resilience-facility/country-pages/frances-recovery-and-resilience-plan_en.
11. Horizon Europe [Electronic resource]. — Access mode: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en.
12. European Research Council [Electronic resource]. — Access mode: <https://erc.europa.eu/homepage>.
13. OpenAIRE [Electronic resource]. — Access mode: <https://www.openaire.eu/>.
14. Wellcome Trust [Electronic resource]. — Access mode: <https://wellcome.org/>.
15. OpenEdition [Electronic resource]. — Access mode: <https://www.openedition.org/>.
16. British Library [Electronic resource]. — Access mode: <https://www.bl.uk/>.
17. Leibniz-Gemeinschaft [Electronic resource]. — Access mode: <https://www.leibniz-gemeinschaft.de>.
18. Max-Planck-Gesellschaft [Electronic resource]. — Access mode: <https://www.mpg.de/23772626/ki-in-der-biomedizin>.
19. Lund University [Electronic resource]. — Access mode: <https://www.lu.se/>.
20. Uppsala University [Electronic resource]. — Access mode: <https://www.uu.se/>.
21. Robert Bosch Stiftung GmbH [Electronic resource]. — Access mode: <https://www.bosch-stiftung.de/en>.
22. Académie des sciences [Electronic resource]. — Access mode: <https://www.academie-sciences.fr/>.
23. European Cooperation in Science and Technology [Electronic resource]. — Access mode: <https://www.cost.eu/>.

24. Ukrainian Science Diaspora [Electronic resource]. — Access mode: <https://ukrdiaspora.nauka.gov.ua/uk/>.

REFERENCES

1. Our World in Data. Retrieved from: <https://ourworldindata.org/research-and-development>.
2. Bundesministerium für Bildung und Forschung. Retrieved from: https://www.bmbf.de/bmbf/de/home/home_node.html.
3. Deutsche Forschungsgemeinschaft. Retrieved from: <https://www.dfg.de/>.
4. European Green Deal. Retrieved from: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.
5. UK Research and Innovation. Retrieved from: <https://www.ukri.org/>.
6. Swiss National Science Foundation. Retrieved from: <https://www.snf.ch/>.
7. Narodowe Centrum Nauki. Retrieved from: <https://www.ncn.gov.pl/>.
8. Fundacja na rzecz Nauki Polskiej. Retrieved from: <https://www.fnnp.org.pl/>.
9. Suomen Akatemia. Retrieved from: <https://www.aka.fi/>.
10. Plan S. Retrieved from: https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-recovery/recovery-and-resilience-facility/country-pages/frances-recovery-and-resilience-plan_en.
11. Horizon Europe. Retrieved from: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en.
12. European Research Council. Retrieved from: <https://erc.europa.eu/homepage>.
13. OpenAIRE. Retrieved from: <https://www.openaire.eu/>.
14. Wellcome Trust. Retrieved from: <https://wellcome.org/>.
15. OpenEdition. Retrieved from: <https://www.openedition.org/>.
16. British Library. Retrieved from: <https://www.bl.uk/>.
17. Leibniz-Gemeinschaft. Retrieved from: <https://www.leibniz-gemeinschaft.de>.
18. Max-Planck-Gesellschaft. Retrieved from: <https://www.mpg.de/23772626/ki-in-der-biomedizin>.
19. Lund University. Retrieved from: <https://www.lu.se/>.
20. Uppsala University. Retrieved from: <https://www.uu.se/>.
21. Robert Bosch Stiftung GmbH. Retrieved from: <https://www.bosch-stiftung.de/en>.
22. Académie des sciences. Retrieved from: <https://www.academie-sciences.fr/>.
23. European Cooperation in Science and Technology. Retrieved from: <https://www.cost.eu/>.
24. Ukrainian Science Diaspora. Retrieved from: <https://ukrdiaspora.nauka.gov.ua/uk/>.

N. I. HORNOSTAI, Senior Researcher

O. Ye. MYKHALCHENKOVA, Senior Researcher

INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE POLICY OF FINANCIAL SUPPORT FOR SCIENTIFIC PUBLICATIONS

Abstract. *The article analyses the international experience of financial support for scientific journals indexed in leading international scientometric databases and citation systems, such as Web of Science and Scopus. The authors examine how European countries and international institutions support the development of high-quality scientific periodicals, understanding their key role in disseminating scientific knowledge, enhancing the international prestige of national science and integrating into the global scientific space.*

The article presents a multi-level and diverse model of support that combines direct funding, grant programmes, support for universities and research institutions, and the development of open access infrastructure. Particular attention is paid to mechanisms that stimulate the improvement of the quality of publications, their compliance with international standards and the requirements of scientometric databases. Particular attention is paid to the Plan S initiative, which forms new principles of open access to scientific publications and provides for mandatory funding of publication costs by donor agencies.

The authors emphasise that financial support in Europe is often accompanied by requirements for academic integrity, transparency of editorial processes and open access to publications. This approach not only ensures the stability of the functioning of publications, but also increases their visibility, accessibility and citation.

Finally, the article concludes that the European experience can serve as a valuable reference point for Ukraine in developing an effective state policy of financial support for scientific publications. This will help to increase their competitiveness in the international arena and facilitate further integration of Ukrainian science into the global scientific space.

Keywords: *Scientific publications, science funding, Scopus, Web of Science, open access, Plan S, international indexing.*

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Горностай Наталія Ігорівна — с. н. с., ДНУ “Український інститут науково-технічної експертизи та інформації”, вул. Антоновича, 180, м. Київ, Україна, 03680; +38 (044) 521-00-34; gornostai@uinter.kiev.ua; ORCID: 0000-0003-0383-7132

Михальченкова Олена Євгенівна — с. н. с., ДНУ “Український інститут науково-технічної експертизи та інформації”, вул. Антоновича, 180, м. Київ, Україна, 03680; +38 (044) 521-09-81; eem@uinter.kiev.ua; ORCID: 0000-0001-7784-9668

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Hornostai N. I. — Senior Researcher, State scientific institution “Ukrainian Institute of Scientific and Technical Expertise and Information”, 180, Antonovycha Str., Kyiv, Ukraine, 03680; +38 (044) 521-00-34; gornostai@uintei.kiev.ua; ORCID: 0000-0003-0383-7132

Mykhalchenkova O. Ye. — Senior Researcher, State scientific institution “Ukrainian Institute of Scientific and Technical Expertise and Information”, 180, Antonovycha Str., Kyiv, Ukraine, 03680; +38 (044) 521-09-81; eem@uintei.kiev.ua; ORCID: 0000-0001-7784-9668

Надійшла до редакції 02.06.2025

<http://doi.org/10.35668/2520-6524-2025-2-05>

УДК 339.9:327

С. П. ІГНАЦЕВИЧ, канд. екон. наук, с. н. с.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ БІЛАТЕРАЛЬНИХ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ПРОЄКТІВ

Резюме. Реалізація кожного білатерального науково-технічного проєкту беззаперечно становить вагомий внесок у посилення міжнародного наукового співробітництва. Проте спроби цей внесок виміряти та зафіксувати стикаються з низкою питань щодо механізмів і показників, які варто брати до уваги під час оцінювання ефективності реалізації науково-технічних проєктів. У статті розглянуто ключові показники реалізації науково-технічних проєктів і критерії, яким ці показники мають відповідати, щоб мати змогу оцінювати ефективність реалізації проєктів. Визначено різницю між поняттями “результативність” і “ефективність”. Окреслено головні методи оцінювання ефективності реалізації науково-технічних проєктів, такі як: піраміда технологічної цінності (TVP), аналіз охоплення даних (DEA) і метаграницний підхід. Визначено переваги та недоліки кожного з методів і можливість використання його для оцінювання ефективності реалізації білатеральних науково-технічних проєктів в Україні. Одним із головних завдань системи оцінювання ефективності реалізації науково-технічних проєктів має стати забезпечення достатнього рівня прогнозування їх ефективності реалізації проєктів ще на етапі заявки чи в підготовчий період. Особливо це стосується проєктів, які отримують державне фінансування. Наголошено на недостатньому рівні досліджень щодо механізмів оцінювання ефективності реалізації науково-технічних проєктів та їхнього впливу на розвиток міжнародної кооперації загалом.

Ключові слова: білатеральні відносини, ефективність, науково-технічне співробітництво, методи оцінювання, міжнародна кооперація.

ВСТУП

Успішність реалізації будь-якого науково-технічного проєкту, зокрема й білатерального, можна схарактеризувати з двох боків. По-перше, з точки зору його результативності, а по-друге, — з точки зору ефективності його

реалізації. На перший погляд ці показники якщо не ідентичні, то дуже подібні, проте вони все ж мають суттєву відмінність.

Результативність — це концепція, що зосереджується на тому, наскільки була досягнена запланована мета за допомогою певних зусиль,